

EUROPAN UNIONI: SE TOIMII SITTENKIN

Muutama vuosi sitten, laman ollessa syvimmillään, työmarkkinajärjestön korkea edustaja käytti suljetussa piirissä hyytävän puheenvuoron:

- Suomessa elinkeinoelämä, ammattiliitot mukaanlukien, on aina kuulunut EU:n ja Suomen EU-jäsenyyden vankimpiin tukijoihin. Me olemme uskoneet, että jäsenyys takaa yrityksille paremmat mahdollisuudet kasvaa ja työntekijöille turvatumman työpaikan, paremman palkan ja korkeamman elintason.

- Pankkikriisin myötä talous on kääntynyt laskuun. Markkinoilla kysyntä on hiipunut, valtiot ovat säästökuurilla ja hyvinvoinnin kasvun sijasta etuuksia leikataan. Näin ei pitänyt käydä. Mikäli kasvuun ei päästä uudelleen, EU:n nauttima tuki alkaa nopeasti rapautua.

Tänään kukaan ei halua muistella vuosien takaista turhautumista. Kriisit on selätetty. Kasvu on palannut ja ylittää jo Yhdysvaltain lukemiin. Neljän viime vuoden aikana EU:n alueella on luotu 10 miljoonaa uutta työpaikkaa, niistä euroalueella kuusi miljoonaa.

On tullut aika pohtia, miten välttää ajautuminen uusiin taantumiin, ja jos niitä tulee vastaan, miten suojautua niiltä aiempaa paremmin.

Tästä oli kysymys, kun elinkeinoelämän keskeiset järjestöt ja EU:n komission Helsingin edustusto kutsuivat toistasataa ihmistä pohtimaan, millaisen EU:n haluamme, miten se on muuttumassa ja millaisia ovat sen uudet ytimet.

Monet puhujat olivat yhtä mieltä EU:n komission puheenjohtajan **Jean-Claude Junckerin** kanssa siitä, että EU:lla on nyt ”tuulta purjeissa”. Heidän mielestään ”mahdollisuuksien ikkuna” on auki ja uudistukset olisi pantava toimeen mahdollisimman nopeasti.

Pohjatyo on tehty. Maaliskuussa komissio julkaisi näkemyksensä Euroopan tulevaisuudesta ja täydensi ajatuksiaan kevään mittaan julkaisemalla joukon keskusteluasiakirjoja. Niitä seurasi kaksi merkittävää julkista puheenvuoroa, joista toisen käytti Juncker, toisen Ranskan presidentti **Emmanuel Macron**.

Kukaan ei ole erimieltä uudistusten tarpeesta. On normaalia, että niiden sisällöstä esitetään keskenään ristiriitaisia näkemyksiä. Yhtä tärkeitä ovat kuitenkin erimielisyydet, jotka koskevat sitä, mikä on poliittisesti mahdollista.

Siitä riippuu, mitä eri osapuolien kannattaa tässä tilanteessa vaatia ja mihin keskittää toimet vaatimustensa toteuttamiseksi.

Monet seikat puhuvat sen puolesta, että tahtoa uudistusten toteuttamiseksi on olemassa. Tällöin viitataan paineisiin, jotka kohdistuvat valuuttaunionin puutteisiin, ulkorajoihin, turvallisuuteen ja EU:n yhteisiin arvoihin. Myös Brexit pakottaa miettimään monia asioita uusiksi.

Epäilijät puolestaan muistuttavat kokemusten todistamasta lainalaisuudesta, jonka mukaan suojasään aikana riittävää painetta painetta uudistuksiin ei ole, kun taas laman oloissa niihin ei ole kykyä. Todella suuria uudistuksia tehdään vain kriisien oloissa.

Tämän keskustelun taustalla ovat toisistaan poikkeavat arviot siitä, kuinka vaikuttavia ja vakavasti otettavia ovat ne hajottavat voimat, jotka pankkikriisi ja sitä seurannut talouslama nostivat pintaan.

Monet uskovat, että EU:n vastaisen oikeistopopulismien kansansuosion huippu on saavutettu. He viittaavat Hollannin ja Ranskan vaalituloksiin.

Toiset varoittavat, että EU:n vastaisen agitaation suosion syyt ovat paljon syvemmällä, eivätkä ne ole poistuneet mihinkään, vaikka talous kasvaa. Tällöin ei kannata vain pitää silmällä sitä, kuinka moni EU:n arvojen vastainen puolue johtaa hallitusta tai on noussut hallitukseen EU:n jäsenmaissa.

Oikeistopopulististen puolueiden epäsuora vaikutus on usein suoraa vaikutusta tärkeämpi, kun perinteiset maltilliset kansanpuolueet antavat niiden määrittellä sekä poliittiset puheenaiheet että sen, miten niistä aiheista keskustellaan. Tämä näkyy myös Suomessa.

Missä sitten ovat EU:n uudistamiskeskustelun todelliset kipupisteet? Suomen osalta kamppailu niistä alkaa, kun hallitus kuluvan vuoden marraskuun 8. antaa ilmoituksen omista EU-linjauksistaan – ja päättyy, kun Suomi loppuvuodesta 2019 toimii EU:n puheenjohtajamaana.

Ongelmat kiteytyvät kahteen käsitteeseen. Toinen on ”yhteisvastuu” ja toinen on ”turvallisuus”. Nämä kaksi käsitettä kietoutuvat toisiinsa hyvin erikoisella tavalla.

”Yhteisvastuun” katsotaan yleensä liittyvän siihen keskusteluun, joka koskee talous- ja rahaliiton täydellistämistä. Saksan kantaa seuraten Suomi lähtee siitä, että jokainen jäsenmaa vastaa omista taloudellisista ongelmistaan ja sijoittajat

omista sijoituksistaan: ”yhteisvastuuta” ei pidä lisätä, sitä pitää vastustaa.

Mitä ”turvallisuuteen” tulee, niin Suomella ei ole mitään sitä vastaan, jos muut EU:n jäsenmaat suostuvat ottamaan ”yhteisvastuuta” Suomen turvallisuuden takaamisesta. Tätä koskevia, vaikka ehkä vaatimattomia askeleita muut EU-maat ovat ilmeisesti valmiita ottamaan.

Näiden kahden käsitteen yhteensovittamisesta on kysymys.

Talous- ja rahaliiton osalta ”yhteisvastuu” on rajattavissa niin, että se tulee kysymykseen vain sellaisissa äärimmäisissä tapauksissa, joissa todellisena vaihtoehtona on koko järjestelmän tuho.

”Turvallisuuden” osalta on vastattava kysymykseen: ”Mikä se sellainen unioni on, joka ei pysty edes takaamaan omien kansalaistensa turvallisuutta?”.

Kysymys ei ole pelkästään terroristeista, ulkorajojen pitävyydestä tai ulkoisesta sotilaallisesta uhasta. Kysymys on myös kansalaisten oikeuksien sekä heidän taloudellisen ja sosiaalisen turvallisuutensa takaamisesta.

Kuinka pitkälle tässä voidaan ja kannattaa EU:n yhteisin toimin mennä, jää nähtäväksi. Mutta ilman tätä elementtiä, sisäisiä ja ulkoisia hajottajia ei voida lopullisesti voittaa.

Jarmo Mäkelä